

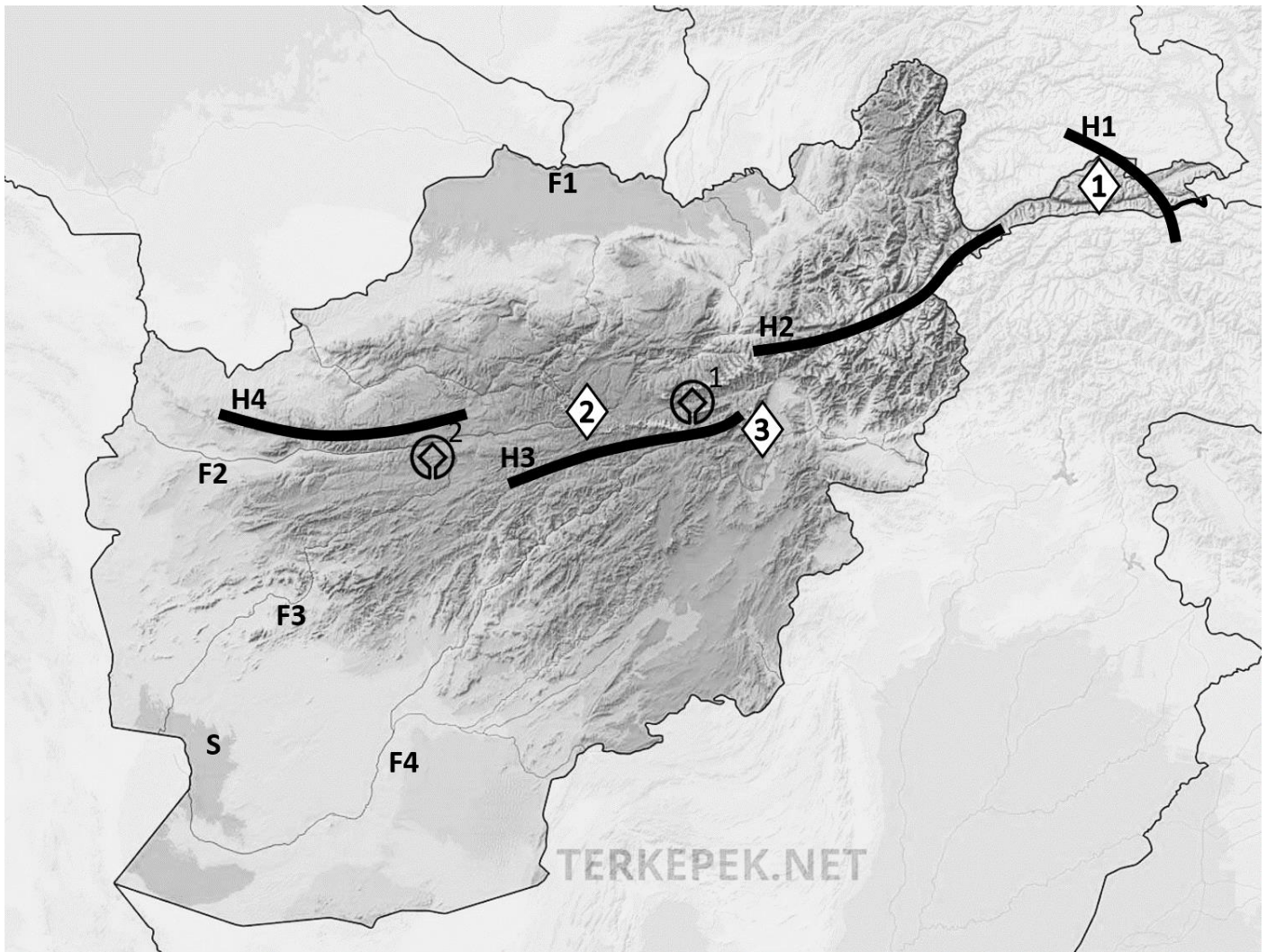
FELADATOK

Az alábbi események, személyek, helyszínek és évszámok Vámbéry Ármin életének fontos állomásait jelzik. Párosítsátok össze őket!

Fleischmann úr, Lundenburg, 1857, 1858, ugor-török háború, Nagykőrös, első műve, második keleti utazás, 1865, Közép-ázsiai utazás, nyelvtanári kinevezés, Xantus János, Budapesti Tudományegyetem, 1913, Hussein Daim pasa, London, születése, Magyar Földrajzi Társaság, Budenz József, nyári szünidő, 1832, Arany János, édesapja sírhelye, halála, turkológia tanszék, első keleti utazás, Konstantinápoly, Szentgyörgy, 1861, pióca

1. _____ - _____
2. _____ - _____
3. _____ - _____
4. _____ - _____
5. _____ - _____
6. _____ - _____
7. _____ - _____
8. _____ - _____
9. _____ - _____
10. _____ - _____
11. _____ - _____
12. _____ - _____
13. _____ - _____
14. _____ - _____
15. _____ - _____

Nevezétek meg az alábbi térképen Afganisztán szomszédos államait, jelöljétek be és nevezétek meg legmagasabb (▲) és legalacsonyabb (▼) pontjait, valamint a bejelölt hegységeket (H), folyókat (F), sivatagot (S), nemzeti parkokat és UNESCO Világörökségi helyszíneket nevezétek meg a térkép alatt megjelölt helyeken!

H1 – _____

F1 – _____

H2 – _____

F2 – _____

H3 – _____

F3 – _____

H4 – _____

F4 – _____

▲ – _____

▼ – _____

⊠₁ – _____

⊠₂ – _____

① – _____

② – _____

③ – _____

S – _____

Az alábbi jellemzések hét Afganisztánra jellemző állatot rejtenek. Találjátok ki, melyekről van szó, majd párosítsátok össze a képekkel!

1. Az irbisz egy macskaféle ragadozó, mely főleg Afganisztán hegyvidéki területeinek lakója.

Név: _____ kép betűjele: _____

2. Felfedezését Bamian és Kabul közötti területhez kötik. Termete kisebb, általában több tucat, vagy akár több száz fős csapatokba verődik, gyakran más állatokkal társul a biztonsága érdekében. Fő táplálékát növények magvai, de a rovarokat sem veti meg. Fészket a talajba, különböző rágszálók elhagyott üregébe rakja.

Név: _____ kép betűjele: _____

3. Párosujjú patásunk a Pamír és Hindukus területén érzi otthon magát nagyjából 4 500 m t.f.m.-ig. Ez a tülökszarvú a gyepes területeket, a nyílt erdőket és a szelíd lejtőket részesíti előnyben, ahol bőven talál legelni valót és a ragadozókat könnyen észreveszi.

Név: _____ kép betűjele: _____

4. Állatkánk kis testű, kb. 8-10 cm testhosszal rendelkezik. Állandó jellemzője a szemek mögött húzódó (fokozatosan sötétedő) fekete sáv. Gömb alakú fészket inkább szabadon építi a bokrok ágain, de megtelepszik faodúkból is. Táplálékát rovarok és magvak teszik ki, a madárfészkeket ritkán fosztja ki.

Név: _____ kép betűjele: _____

5. Ez a párosujjú patás Afganisztán területén élő veszélyeztetett alfaj. 1999-ben már csak 400 példányát számolták egész Közép-Ázsiában, de a védelem és szaporítási programok eredménye, hogy 2006-ban már 1000 példányról számolhattak be. Általában szürkés-sárgás színű. Oldalain alig látható csík húzódik. Pofája, és felső és alsó ajka fehér körvonalú, agancsa világos. Az olyan mocsaras erdőket kedveli, amelyeket sivatagok vesznek körül.

Név: _____ kép betűjele: _____

6. Ez a ragadozó nagymacska alfajának legnagyobb képviselője. Átlagos testhossza 259 cm, tömege pedig 30–90 kg körül mozog. Kiemelkedően jól alkalmazkodik a különféle környezetekhez, ennek ellenére az emberi terjeszkedés okán rá és a zsákmányállataira is kíméletlen vadászat várt. Már csak 871–1290 ivarérett egyede él vadon, és létszáma fogyatkozik, ezért állományát veszélyeztetettként tartják számon.

Név: _____ kép betűjele: _____

7. Ragadozónk fej-törzs-hossza 100-115 centiméter, farkhossza 30-40 centiméter, marmagassága 66-75 centiméter. Bundájának mintázata tökéletes álcát nyújt a füves, bozótos területeken. Magányosan vagy kis családközösségekben él. Egy kis nyüszítéstől eltekintve nem tud más hangot kiadni. Ha összecsapásra kerül sor, nyakán, hátán és farkán gyakran felborzolja szőrzetét, hogy így félemlítse meg ellenfelét. Az emberi települések környékén előszeretettel fog el háziállatokat, elsősorban fiatal kecskéket és birkákat, illetve baromfikat. Rendszertani családjából ez az egyetlen faj, amelyik Afrikán kívül is előfordul.

Név: _____ kép betűjele: _____

A következő szöveg Vámbéry Ármin fiktív, kitalált életútját summázza, melyben tíz műve címének töredéke rejtőzött el. Olvassátok el figyelmesen az összefoglalót, majd a megfelelő mezőbe írjátok le Vámbéry Ármin tíz művének teljes címét!

Vámbéry Ármin életének története nem mondható mesébe illőnek. A bajorországi származású család Pozsony környékén, majd Dunaszerdahelyen telepedett le. Innen indult a vézna, törékeny, testi fogyatékkal rendelkező fiú, Vámbéry Ármin világjáró útjára.

Iskoláit viszontagságos körülmények között végezte, mivel nem nézték jó szemmel az iszlám vallással való rokonszenvét. Vallási meggyőződése okán gyakran váltott iskolát, de mindenhol a legjobbat hozta ki magából, önszorgalomból minden körülmények között jelesre vizsgázott. Kitartásának, édesanyja biztatásának köszönhetően elvégezte egyetemi tanulmányait is, ahol az avarok kutatásának szentelte idejét. Nyelvtudományi tanulmányai során mérte fel a különféle szóegyezések segítségével nemzetének rokonságát más nyelvekkel.

Ismeretterjesztő utakat szervezett, melyek során járt Perzsiában, az Egyesült Királyságban, Ausztriában, mely akkor még Osztrák-Magyar Monarchiaként volt ismert. Bejárta Oroszország vadregényes tájait, hol nem ritkán vált az utazás kalandossá, olykor egyenesen veszélyessé. Indiai expedíciója azonban kudarcba fulladt, mivel bal lábára lebénult.

Külföldön végzett munkássága mellett útleírásai is biztosították, hogy anyagi gyarapodása gondtalan életet biztosított családjának. Hűséges és szerető felesége, Kornélia és egyetlen fia, Rusztem, ha csak teheték, elkísérték külföldi előadásaira, kutatásaira, melyeket a Magyar Tudományos Akadémia megbízásából végzett. Diplomatikai kapocsként szerepelt több európai konferencián, sőt ügynöki feladatokat is kapott a Brit Birodalom megbízásából.

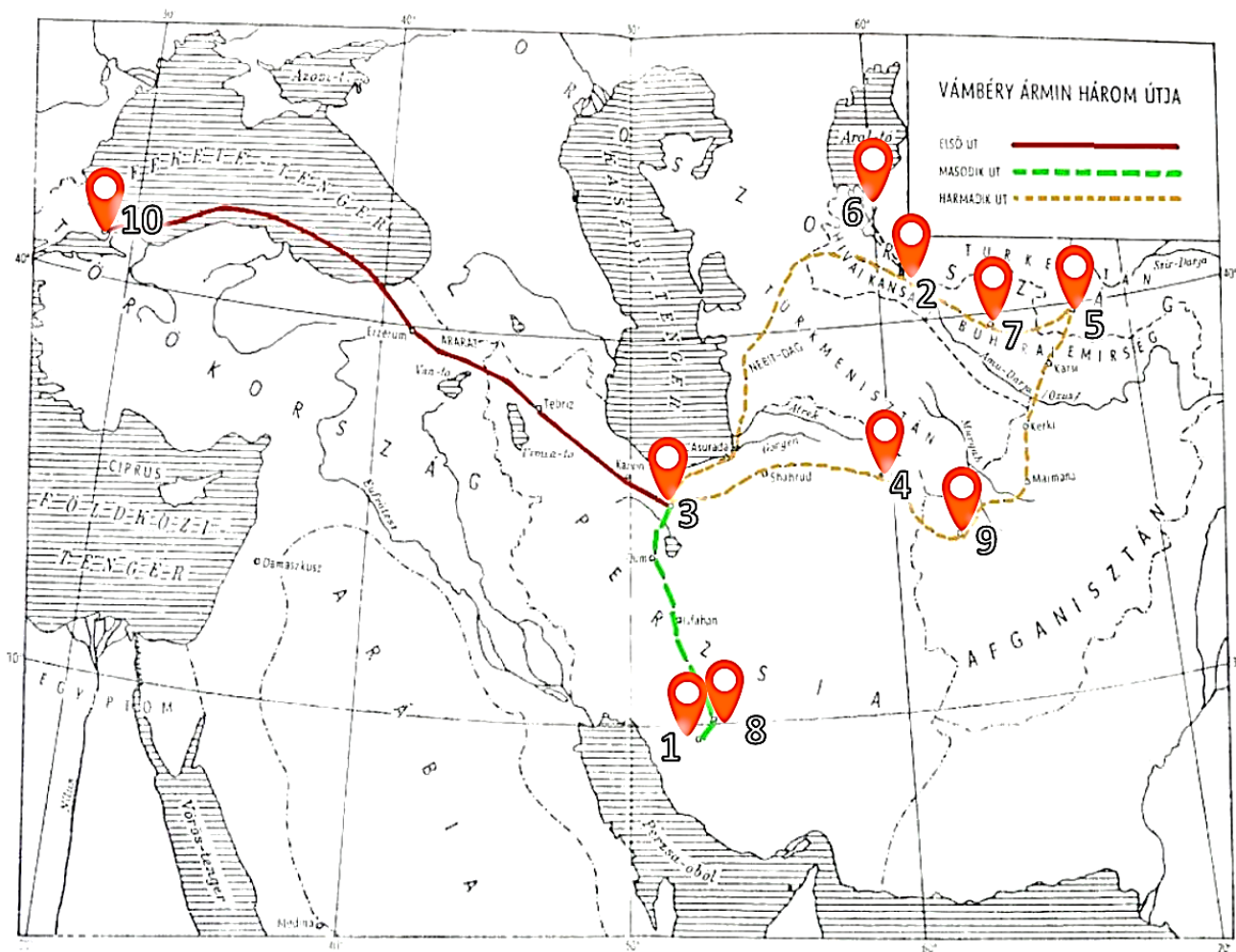
Visszaemlékezéseiben mindig örömmel és lelkesedéssel beszélt ezen életképek minden apró részletéről, mintha abban a percben élte volna át azokat újra és újra.

Vámbéry Ármin műveinek teljes címei:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____

A térkép számozása alapján írdatok a térkép alatt olvasható megfelelő jellemzéshez Vámbéry Ármin utazásainak állomásait!

jellemzés:

település száma a térképen:

- A/ Második keleti útja során a kapott ezer forintjából eddig a városig jutott. _____
- B/ Az Aral-tó déli partján fekvő település, mely környékén még a Vámbéry által „tevemadárnak” nevezett strucc is előfordult. _____
- C/ Utazásai során a legdélebbre fekvő település. _____
- D/ Ebben a városban látogatta meg Bahaeddin, a Közép-ázsiai szent sírját. _____
- E/ Utazásainak legkeletibb állomása. _____
- F/ Romváros, ahol keze nyomát is hagyta egy korabeli „graffiti” formájában. _____
- G/ Itt vette a tatár bőrkulacsát – állítása szerint elég olcsó áron, mivel a kereskedő a jámbor dervistől pénzt nem akart elfogadni, így csak egy áldást kért érte. _____
- H/ Hazafelé tartó útja során több hétig tartózkodott itt, a puszta földön aludt és koldulással tett szert sovány táplálékára. _____
- I/ Husszam esz Szaltana herceg itt látta el minden kellékkal, mi az utazáshoz szükséges. _____
- J/ Itt kapta keleti nevét, mely tökéletes inkognitót biztosított utazásai során. _____

Megkértem a Chat GPT-t, hogy készítsen egy rövid, pár mondatos összefoglalót Afganisztánról, mely tartalmazza az alapvető földrajzi tudnivalókat az ország területére, lakosainak számára vonatkozóan, szomszédos államokkal alkotott határai és azok hossza, hegységei, folyói, legmagasabb és legalacsonyabb pontja szempontjából. A program készségesen válaszolt:

Afganisztán Közép- és Kelet-Ázsia határán fekvő, 652 230 km² területű, nagyrészt hegyvidéki ország. Lakossága kb. 40 millió fő (bár pontos számuk a politikai helyzet miatt nehezen meghatározható). Fővárosa Kabul, amely az ország déli határaihoz közel helyezkedik el. Egyben ez Afganisztán legnagyobb városa is. Az ország határos Pakisztánnal (2 338 km), Indiával (92 km), Irakkal (936 km), Türkmenisztánnal (744 km), Üzbegisztánnal (137 km), Tádzsikisztánnal (1 206 km) és Kínával (76 km).

Domborzata rendkívül változatos, nagy részét a Hindukus-hegység uralja, amelynek legmagasabb csúcsa a Noszak/Novsak (7 492 m) és az ország északkeleti részén, a Pakisztánnal határos területen, a Vahan-folyó közelében található. A Noszak/Novsak egyben a második legmagasabb csúcs a Himalájában, és népszerű célpontja a hegymászóknak. Az ország legdélibb pontja az Amu-darja folyó völgye (258 m). A jelentősebb folyók közé tartozik az Amu-darja, a Helmand, a Faráh és az Indus.

Az éghajlat száraz, kontinentális, hideg telekkel és forró nyarakkal. Az ország földrajzi adottságai miatt közlekedése és mezőgazdasága nehézségekbe ütközik, a lakosság jelentős része alföldi területeken él.

Miután a program válaszát elolvastam, rájöttem, hogy pár információt tévesen adott meg.

Jelöljétek meg a szövegben és javítsátok ki az alul lévő sorokra a hibás adatokat, hogy a program legközelebb pontos adatokkal tudjon szolgálni!

1. _____
_____
2. _____
_____
3. _____
_____
4. _____
_____
5. _____
_____
6. _____
_____
7. _____
_____
8. _____
_____

Fejtsétek meg a keresztrejtvényt az alábbi meghatározások segítségével, majd a megfejtést írjátok le az alul található helyre és magyarázzátok meg, hogyan kapcsolódik az Vámbéry Árminhoz!

1. Vámbéry Ármin utazásainak legkeletibb állomása.
2. Az arab világ hagyományos női viselete, mely az arc kivételével a teljes testet elfedi.
3. Mátyás király fájának fajtája Nagymegyeren.
4. Vámbéry Ármin születésének helye.
5. Gallér nélküli brusszai selyem ing.
6. Afganisztán államformája.
7. Jellegzetes afgán étel, mely fő összetevői a rizs, mazsola, sárgarépa és hús.
8. Szlovákia legnagyobb édesvízkészlete itt található az Aranykertnek nevezett területen.
9. Az arab nők fényűzési cikkje, melyből minél több van, annál jobb ... később akár el is adható.
10. Nőköpeny / női felöltő.
11. Nyelvtanári kinevezést kapott tőle (csak a keresztnév magyarosított alakja szükséges).
12. Vámbéry Ármin első művének kiadási helyszíne.
13. A mai Szlovákia egyik középkori kereskedelmi központja, nevének eredete a Szűz Mária tiszteletére szentelt középkori templomra vezethető vissza (Sancta Maria).
14. Önéletrajzi műve.
15. Afganisztán legkedveltebb sportja.
16. Szamarkand főterének megnevezése.
17. Buggyos, hosszú szárú bugyogó / nadrág.
18. Vámbéry Ármin keleti utazásaink többször kiinduló, majd végpontja is.
19. Vámbéry Ármin utazásainak legdélibb állomása.
20. Mogul sah, kinek sírját hatalmas park veszi körül.
21. A derék, becsületes ember megnevezése Keleten.
22. Irbisz, a veszélyeztetett fajok közé tartozó ragadozó, melynek jellegzetes mintázatú bundája rendkívül értékes a szőrmepiacon.
23. A Feketevízzel együtt a Kis-Duna bal oldali mellékfolyója.

A keresztrejtvény megfejtése: _____

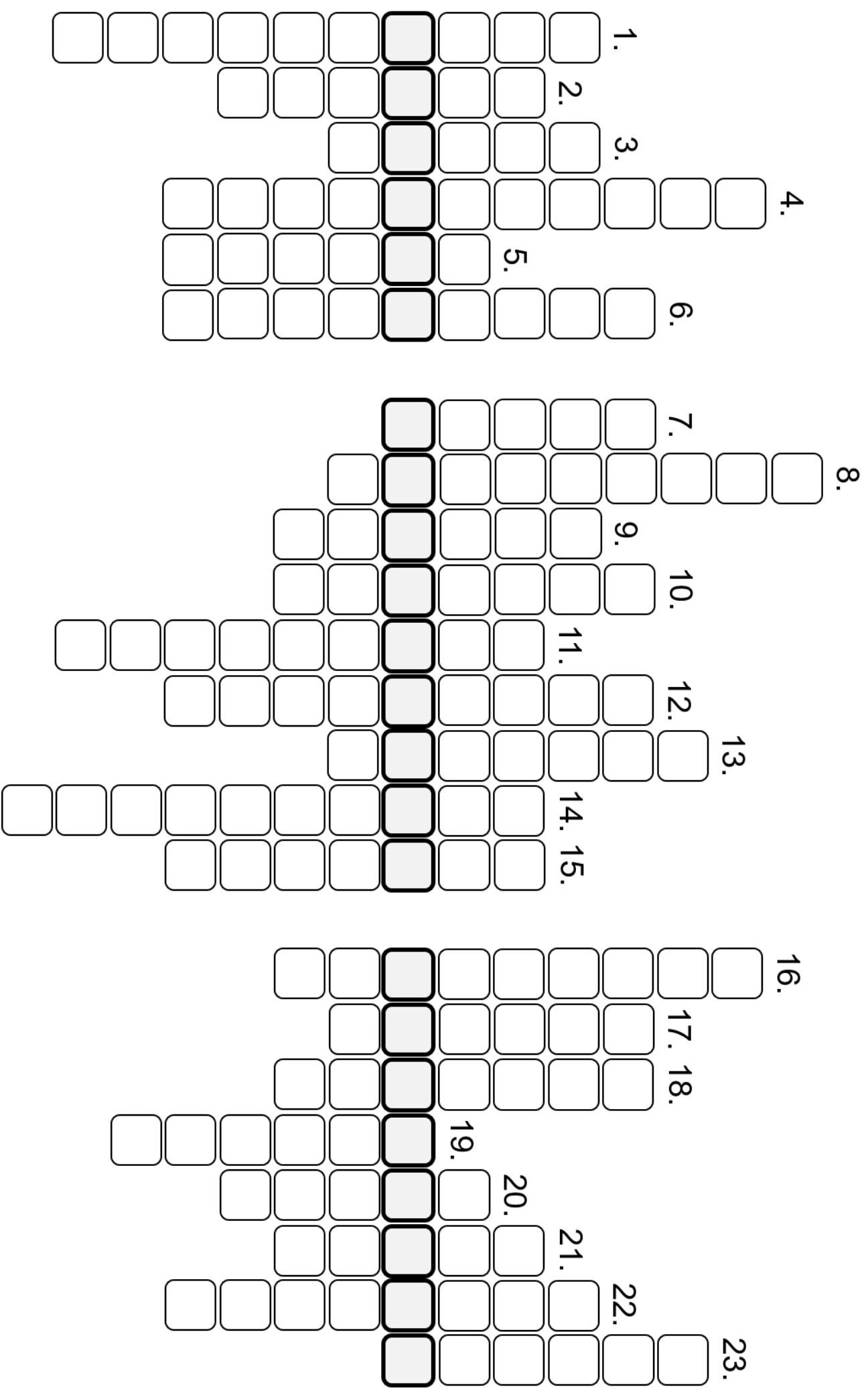
Magyarázzátok meg, hogyan kapcsolódik a megfejtés Vámbéry Árminhoz:

εσπαρνέν: _____

Válaszoljátok meg az alábbi, keleti iskolákra vonatkozó kérdéseket!

1. Mire használja a *khodsa* a hosszú nádpálcát?

_____

2. Mi az a *dsuz* és hogyan néz ki egy *dsuz* a keleti iskolákban?

_____

3. Mi a kelti iskolákban az *Elif*?

_____

4. Milyen írást tanítanak keleten az elemi iskolákban?

_____

5. A mohamedán hit szerint a mi földünkön kívül még hány más létezik mérhetetlen mélységben?

_____

6. A keleti iskolákban kik voltak a *musztaidok*?

_____

7. A tisztán teológiai tudományok mellett melyik tudományágakat ápolják a keleti iskolákban?

_____

8. Az írás elsajátítása után mit tanulnak a keleti iskolák növendékei?

_____

MEGOLDÁSOK

1. feladat: Életem párjai /15 pont

M E G O L D Ó K U L C S

Az alábbi események, személyek, helyszínek és évszámok Vámbéry Ármin életének fontos állomásait jelzik. Párosítsátok össze őket!

Fleischmann úr, Lundenburg, 1857, 1858, ugor-török háború, Nagykőrös, első műve, második keleti utazás, 1865, Közép-ázsiai utazás, nyelvtanári kinevezés, Xantus János, Budapesti Tudományegyetem, 1913, Hussein Daim pasa, London, születése, Magyar Földrajzi Társaság, Budenz József, nyári szünidő, 1832, Arany János, édesapja sírhelye, halála, turkológia tanszék, első keleti utazás, Konstantinápoly, Szentgyörgy, 1861, pióca

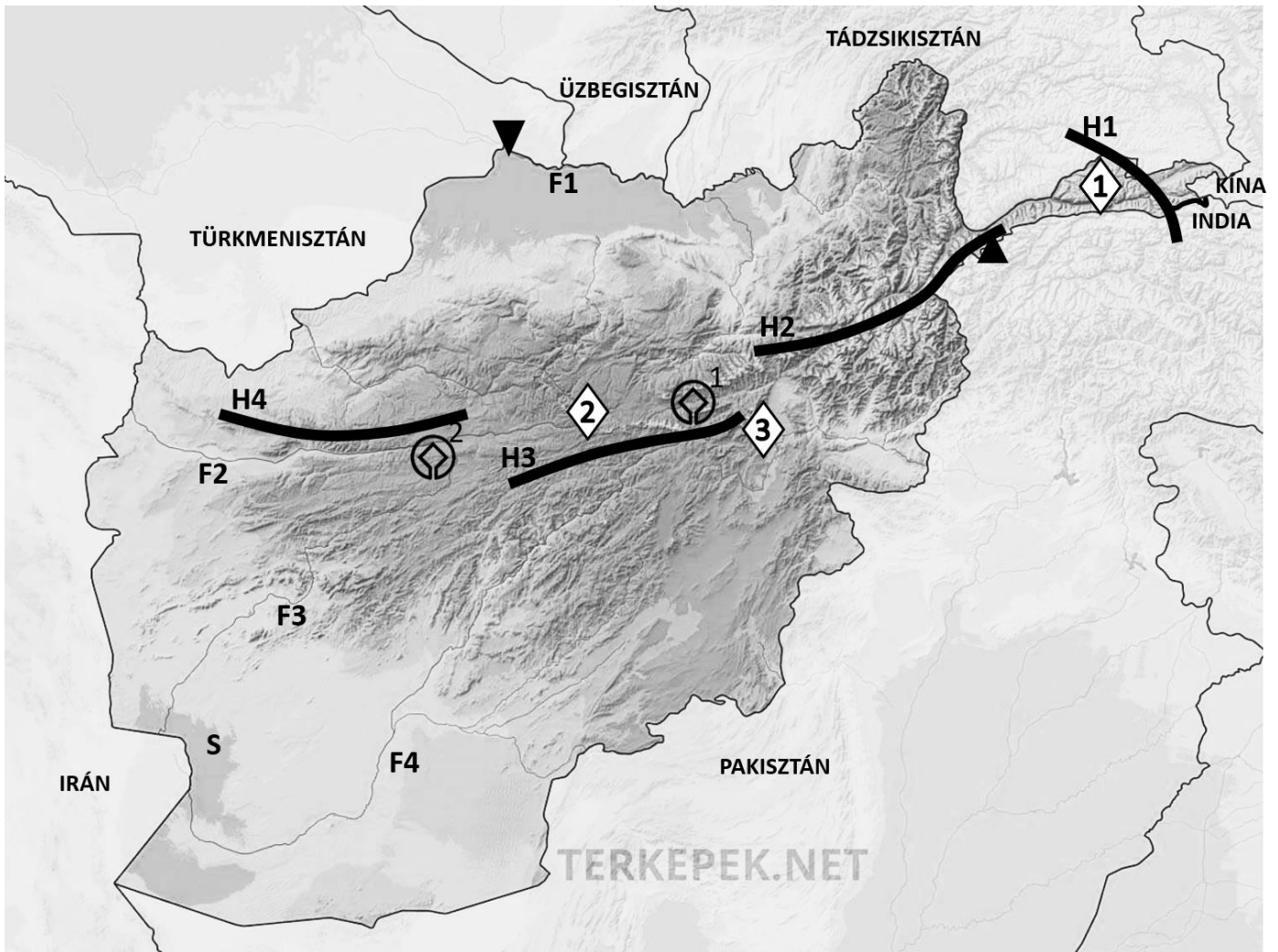
1. születése _____	- 1832 _____
2. első keleti utazás _____	- 1857 _____
3. első műve _____	- 1858 _____
4. második keleti utazás _____	- 1861 _____
5. nyelvtanári kinevezés _____	- 1865 _____
6. halála _____	- 1913 _____
7. Budapesti Tudományegyetem _____	- turkológia tanszék _____
8. Fleischmann úr _____	- pióca _____
9. Lundenburg _____	- nyári szünidő _____
10. ugor-török háború _____	- Budenz József _____
11. Nagykőrös _____	- Arany János _____
12. Közép-ázsiai utazás _____	- London _____
13. Magyar Földrajzi Társaság _____	- Xantus János _____
14. Konstantinápoly _____	- Hussein Daim pasa _____
15. Szentgyörgy _____	- édesapja sírhelye _____

Minden jó pár egy pontot ér, ez összesen 15 pont.

2. feladat: Térképészeti /25 pont

M E G O L D Ó K U L C S

Nevezétek meg az alábbi térképen Afganisztán szomszédos államait, jelöljétek be és nevezétek meg legmagasabb (▲) és legalacsonyabb (▼) pontjait, valamint a bejelölt hegységeket (H), folyókat (F), sivatagot (S), nemzeti parkokat és UNESCO Világörökségi helyszíneket nevezétek meg a térkép alatt megjelölt helyeken!

H1 – Pamír _____	F1 – Amú-darja _____
H2 – Hindukus _____	F2 – Hari-rud (Itari-rud) _____
H3 – Kuh-e-Baba _____	F3 – Faráh _____
H4 – Szaféd-Kah (Sefid Kuh) _____	F4 – Helmand _____
▲ – Novsak (7485m az atlaszban, 7492m az interneten)	▼ – Amú-darja mellett (258 m) _____
⊕1 – Bamiján-völgy és Buddha szobrai _____	⊕2 – Dzsam minaretje _____
◇1 – Wakhan N.P. _____	◇2 – Band-e-Amir N.P. _____
◇3 – Babur kertje N.P. _____	S – Dasht-e Margo (Dashti Margo) _____

Minden beírt szomszédos állam, hegység, folyó, sivatag, nemzeti park és világörökségi helyszín, valamint a legalacsonyabb és legmagasabb pontok bejelölése és megnevezése is pontot ér. Összesen 25 pont.

3. feladat: Vadászat /14 pont

M E G O L D Ó K U L C S

Az alábbi jellemzések hét Afganisztánra jellemző állatot rejtenek. Találjátok ki, melyekről van szó, majd párosítsátok össze a képekkel!

1. Az irbisz egy macskaféle ragadozó, mely főleg Afganisztán hegyvidéki területeinek lakója.

Név: *hópárduc* _____ kép betűjele: A

2. Felfedezését Bamian és Kabul közötti területhez kötik. Termete kisebb, általában több tucatot, vagy akár több száz fős csapatokba verődik, gyakran más állatokkal társul a biztonsága érdekében. Fő táplálékát növények magvai, de a rovarokat sem veti meg. Fészket a talajba, különböző rágszálók elhagyott üregébe rakja.

Név: *afgán havasipinty* _____ kép betűjele: D

3. Párosujjú patásunk a Pamír és Hindukus területén érzi otthon magát nagyjából 4 500 m t.f.m.-ig. Ez a tülköszarvú a gyepes területeket, a nyílt erdőket és a szelíd lejtőket részesíti előnyben, ahol bőven talál legelni valót és a ragadozókat könnyen észreveszi.

Név: *urial / pusztai juh* _____ kép betűjele: E

4. Állatunk kis testű, kb. 8-10 cm testhosszal rendelkezik. Állandó jellemzője a szemek mögött húzódó (fokozatosan sötétedő) fekete sáv. Gömb alakú fészket inkább szabadon építi a bokrok ágain, de megtelepszik faodúkjában is. Táplálékát rovarok és magvak teszik ki, a madárfészkeket ritkán fosztja ki.

Név: *erdei pele* _____ kép betűjele: G

5. Ez a párosujjú patás Afganisztán területén élő veszélyeztetett alfaj. 1999-ben már csak 400 példányt számoltak egész Közép-Ázsiában, de a védelem és szaporítási programok eredménye, hogy 2006-ban már 1000 példányról számolhattak be. Általában szürkés-sárgás színű. Oldalain alig látható csík húzódik. Pofája, és felső és alsó ajka fehér körvonalú, agancsa világos. Az olyan mocsaras erdőket kedveli, amelyeket sivatagok vesznek körül.

Név: *afgán gímszarvas* _____ kép betűjele: F

6. Ez a ragadozó nagymacska alfajának legnagyobb képviselője. Átlagos testhossza 259 cm, tömege pedig 30–90 kg körül mozog. Kiemelkedően jól alkalmazkodik a különféle környezetekhez, ennek ellenére az emberi terjeszkedés okán rá és a zsákmányállataira is kíméletlen vadászat várt. Már csak 871–1290 ivarérett egyede él vadon, és létszáma fogyatkozik, ezért állományát veszélyeztetettként tartják számon.

Név: *perzsa leopárd* _____ kép betűjele: C

7. Ragadozónk fej-törzs-hossza 100-115 centiméter, farkhossza 30-40 centiméter, marmagassága 66-75 centiméter. Bundájának mintázata tökéletes álcát nyújt a füves, bozótos területeken. Magányosan vagy kis családközösségekben él. Egy kis nyüszítéstől eltekintve nem tud más hangot kiadni. Ha összecsapásra kerül sor, nyakán, hátán és farkán gyakran felborzolja szőrzetét, hogy így félemlítse meg ellenfelét. Az emberi települések környékén előszeretettel fog el háziállatokat, elsősorban fiatal kecskéket és birkákat, illetve baromfikat. Rendszertani családjából ez az egyetlen faj, amelyik Afrikán kívül is előfordul.

Név: *csíkos hiéna* _____ kép betűjele: B

A következő szöveg Vámbéry Ármin fiktív, kitalált életútját summázza, melyben tíz műve címének töredéke rejtőzött el. Olvassátok el figyelmesen az összefoglalót, majd a megfelelő mezőbe írjátok le Vámbéry Ármin tíz művének teljes címét!

Vámbéry Ármin életének története nem mondható mesébe illőnek. A bajorországi származású család Pozsony környékén, majd Dunaszerdahelyen telepedett le. Innen indult a vézna, törekeny, testi fogyatékkal rendelkező fiú, Vámbéry Ármin világjáró útjára.

Iskoláit viszontagságos körülmények között végezte, mivel nem nézték jó szemmel az iszlám vallással való rokonszenvét. Vallási meggyőződése okán gyakran váltott iskolát, de mindenhol a legjobbat hozta ki magából, önszorgalomból minden körülmények között jelesre vizsgázott. Kitartásának, édesanyja biztatásának köszönhetően elvégezte egyetemi tanulmányait is, ahol az avarok kutatásának szentelte idejét. Nyelvtudományi tanulmányai során mérte fel a különféle szóegyezések segítségével nemzetének rokonságát más nyelvekkel.

Ismeretterjesztő utakat szervezett, melyek során járt Perzsiában, az Egyesült Királyságban, Ausztriában, mely akkor még Osztrák-Magyar Monarchiaként volt ismert. Bejárta Oroszország vadregényes tájait, hol nem ritkán vált az utazás kalandossá, olykor egyenesen veszélyessé. Indiai expedíciója azonban kudarcba fulladt, mivel bal lábára lebéult.

Külföldön végzett munkássága mellett útleírásai is biztosították, hogy anyagi gyarapodása gondtalan életet biztosított családjának. Hűséges és szerető felesége, Kornélia és egyetlen fia, Rusztem, ha csak teheték, elkísérték külföldi előadásaira, kutatásaira, melyeket a Magyar Tudományos Akadémia megbízásából végzett. Diplomatikai kapocsként szerepelt több európai konferencián, sőt ügynöki feladatokat is kapott a Brit Birodalom megbízásából.

Visszaemlékezéseiben mindig örömmel és lelkesedéssel beszélt ezen életképek minden apró részletéről, mintha abban a percben élte volna át azokat újra és újra.

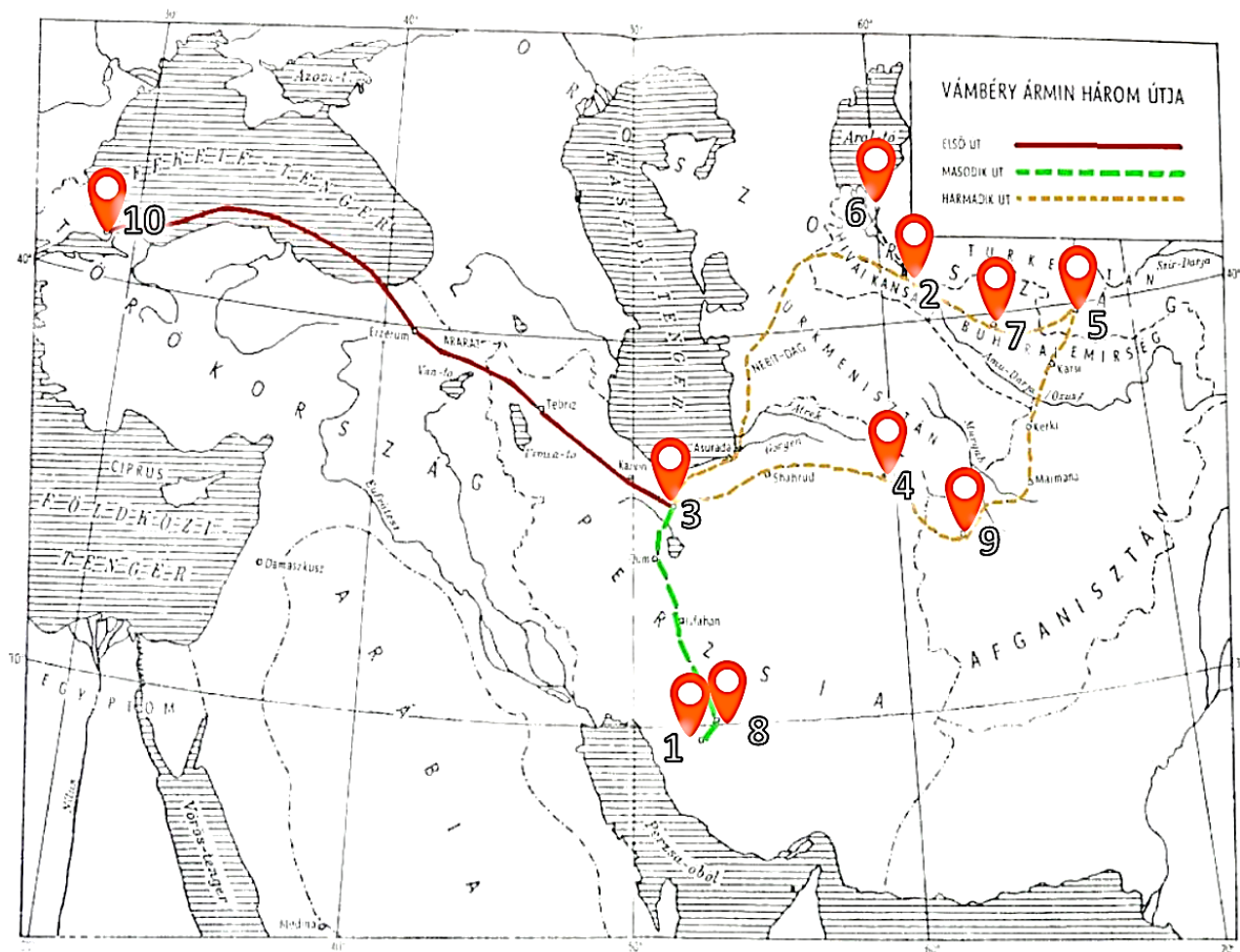
Vámbéry Ármin műveinek teljes címei:

1. Bokhara története _____
2. Az iszlám a XIX. században _____
3. A hunok és avarok nemzetisége _____
4. Magyar és török-tatár szóegyezések _____
5. Vándorlásaim és élményeim Perzsiában _____
6. Oroszország hatalmi állása Ázsiában _____
7. Közép-ázsiai utazás _____
8. Indiai tündérmesék _____
9. A magyarság keletkezése és gyarapodása _____
10. Keleti életképek _____

Minden jó cím egy pontot ér, összesen 10 pont.

A térkép számozása alapján írdatok a térkép alatt olvasható megfelelő jellemzéshez Vámbéry Ármin utazásainak állomásait!

jellemzés:

település száma a térképen:

A/ Második keleti útja során a kapott ezer forintjából eddig a városig jutott. (**Teherán**)   3

B/ Az Aral-tó déli partján fekvő település, mely környékén még a Vámbéry által „tevemadárnak” nevezett strucc is előfordult. (**Kungrad**)   6

C/ Utazásai során a legdélebbre fekvő település. (**Shiráz**)   1

D/ Ebben a városban látogatta meg Bahaeddin, a Közép-ázsiai szent sírját. (**Bokhara**)   7

E/ Utazásainak legkeletibb állomása. (**Szamarkand**)   5

F/ Romváros, ahol keze nyomát is hagyta egy korabeli „graffiti” formájában. (**Persepolis**)   8

G/ Itt vette a tatár bőrkulacsát – állítása szerint elég olcsó áron, mivel a kereskedő a jámbor dervistől pénzt nem akart elfogadni, így csak egy áldást kért érte. (**Khíva/Híva**)   2

H/ Hazafelé tartó útja során több hétig tartózkodott itt, a pusztai földön aludt és koldulással tett szert sovány táplálékára. (**Herat**)   9

I/ Husszam esz Szaltana herceg itt látta el minden kellékkal, mi az utazáshoz szükséges. (**Meshed**)   4

J/ Itt kapta keleti nevét, mely tökéletes inkognitót biztosított utazásai során. (**Isztambul/Konstantinápoly**)   10

6. feladat: Chat GPT /16 pont

M E G O L D Ó K U L C S

Megkértem a Chat GPT-t, hogy készítsen egy rövid, pár mondatos összefoglalót Afganisztánról, mely tartalmazza az alapvető földrajzi tudnivalókat az ország területére, lakosságának számára vonatkozóan, szomszédos államokkal alkotott határai és azok hossza, hegységei, folyói, legmagasabb és legalacsonyabb pontja szempontjából. A program készségesen válaszolt:

Chat GPT:

Afganisztán Közép- és ~~Kelet~~ **Dél-Ázsia** határán fekvő, 652 230 km² területű, nagyrészt hegyvidéki ország. Lakossága kb. 40 millió fő (bár pontos számuk a politikai helyzet miatt nehezen meghatározható). Fővárosa Kabul, amely az ország ~~déli~~ **keleti** határaihoz közel helyezkedik el. Egyben ez Afganisztán legnagyobb városa is.

Az ország határos Pakisztánnal (2 338 km), Indiával (92 km), ~~Irakkal~~ **Iránnal** (936 km), Türkmenisztánnal (744 km), Üzbegisztánnal (137 km), Tádzsikisztánnal (1 206 km) és Kínával (76 km).

Domborzata rendkívül változatos, nagy részét a Hindukus-hegység uralja, amelynek legmagasabb csúcsa a Noszak/Novsak (7 492 m) és az ország északkeleti részén, a Pakisztánnal határos területen, a ~~Vahan-folyó~~ **Vahan-folyosó** közelében található. A Noszak/Novsak egyben a második legmagasabb csúcs a ~~Himalájában~~ **Hindukusban**, és népszerű célpontja a hegymászóknak. Az ország ~~legdélibb~~ **legalacsonyabb** pontja az Amudarja folyó völgye (258 m). A jelentősebb folyók közé tartozik az Amu-darja, a Helmand, a Faráh és az ~~Indus~~ **Hari-rud (Itari-rud)**.

Az éghajlat száraz, kontinentális, hideg telekkel és forró nyarakkal. Az ország földrajzi adottságai miatt közlekedése és mezőgazdasága nehézségekbe ütközik, a lakosság jelentős része ~~alföldi~~ **hegyvidéki** területeken él.

Miután a program válaszát elolvastam, rájöttem, hogy pár információt tévesen adott meg.

Jelöljétek meg a szövegben és javítsátok ki az alul lévő sorokra a hibás adatokat, hogy a program legközelebb pontos adatokkal tudjon szolgálni!

hibás szövegrész:

javított szövegrész:

1. Kelet-Ázsia	–	Dél-Ázsia
2. déli határaihoz	–	keleti határaihoz
3. Irakkal	–	Iránnal
4. Vahan-folyó	–	Vahan-folyosó
5. Himalájában	–	Hindukusban
6. legdélibb	–	legalacsonyabb
7. Indus	–	Hari-rud (Itari-rud)
8. alföldi	–	hegyvidéki

Minden megtalált hibás állítás egy pontot ér, minden jó javítás egy pontot ér.

Összesen adható $8 + 8 = 16$ pont

Fejtsétek meg a keresztrejtvényt az alábbi meghatározások segítségével, majd a megfejtést írjátok le az alul található helyre és magyarázzátok meg, hogyan kapcsolódik az Vámbéry Árminhoz!

1. Vámbéry Ármin utazásainak legkeletibb állomása.
2. Az arab világ hagyományos női viselete, mely az arc kivételével a teljes testet elfedi.
3. Mátyás király fájának fajtája Nagymegyeren.
4. Vámbéry Ármin születésének helye.
5. Gallér nélküli brusszai selyem ing.
6. Afganisztán államformája.
7. Jellegzetes afgán étel, mely fő összetevői a rizs, mazsola, sárgarépa és hús.
8. Szlovákia legnagyobb édesvízkészlete itt található az Aranykertnek nevezett területen.
9. Az arab nők fényűzési cikkje, melyből minél több van, annál jobb ... később akár el is adható.
10. Nőköpeny / női felöltő.
11. Nyelvtanári kinevezést kapott tőle (csak a keresztnév magyarosított alakja szükséges).
12. Vámbéry Ármin első művének kiadási helyszíne.
13. A mai Szlovákia egyik középkori kereskedelmi központja, nevének eredete a Szűz Mária tiszteletére szentelt középkori templomra vezethető vissza (Sancta Maria).
14. Önéletrajzi műve.
15. Afganisztán legkedveltebb sportja.
16. Szamarkand főterének megnevezése.
17. Buggyos, hosszú szárú bugyogó / nadrág.
18. Vámbéry Ármin keleti utazásaink többször kiinduló, majd végpontja is.
19. Vámbéry Ármin utazásainak legdélibb állomása.
20. Mogul sah, kinek sírját hatalmas park veszi körül.
21. A derék, becsületes ember megnevezése Keleten.
22. Irbisz, a veszélyeztetett fajok közé tartozó ragadozó, melynek jellegzetes mintázatú bundája rendkívül értékes a szőrmepiacon.
23. A Feketevízzel együtt a Kis-Duna bal oldali mellékfolyója.

A keresztrejtvény megfejtése: Magyar Földrajzi Társaság

Magyarázzátok meg, hogyan kapcsolódik a megfejtés Vámbéry Árminhoz:

Vámbéry Ármin a Magyar Földrajzi Társaság alapító tagja volt 1872-ben Hunfalvy János, Berecz Antal, Bieltz Albert, Gönczy Pál, Reitz Frigyes, Szabó József, Szily Kálmán, Tóth Ágoston, Xantus János és Déchy Mór társaságában. Vámbéry Ármin később elnöke, majd tiszteletbeli elnöke lett.

1. S Z A M A S Z
2. C S A A S C
3. T Ö L G T N
4. E N T G Y S Z
5. H A R R I H
6. O N A A R C C
7. P I L Á L F
8. C S A L L A
9. K H A A L I
10. F E R E D S I
11. F F E R D R A A J Z I
12. I S M O K Ü R
13. S O M K Ü R
14. K K R Ü K K
15. K K R Ü K K
16. R E G I S T E R
17. S A E H E
18. T H E R Á R Á N
19. S H I R R Á Z
20. B B A B I R
21. R E P Á G
22. H Ó P Á G
23. D U D V Á G

A D R K A M
D N A K R O D Y
Y G R I R I A
Y G R I R I A
Z Ó L Á L F
K H A A L I
F E R E D R A A J Z I
I S M O K Ü R
K K R Ü K K
R E G I S T E R
T H E R Á R Á N
S H I R R Á Z
B B A B I R
R E P Á G
H Ó P Á G
D U D V Á G

Válaszoljátok meg az alábbi, keleti iskolákra vonatkozó kérdéseket!

1. Mire használja a *khodsa* a hosszú nádpálcát? /1pont

A legutolsó sorban ülő ifjak tettleges megfeddésére használja a khodsa a hosszú nádpálcát.

2. Mi az a *dsuz* és hogyan néz ki egy *dsuz* a keleti iskolákban? /2pont

A dsuz a keleti iskolákban a füzet szerepét tölti be – sárga vagy vörös lakkos papírokból áll, melyek nedves szivaccsal tisztára törölhetők.

3. Mi a kelti iskolákban az *Elif*? /1pont

A kelti iskolákban az Elif az ébécét jelenti.

4. Milyen írást tanítanak keleten az elemi iskolákban? /1pont

A könyvbeli írást tanítanak keleten az elemi iskolákban, mivel az írásbetűket csak később sajátítják el.

5. A mohamedán hit szerint a mi földünkön kívül még hány más létezik mérhetetlen mélységben?

/1pont

A mohamedán hit szerint a mi földünkön kívül még hat más létezik mérhetetlen mélységben.

6. A keleti iskolákban kik voltak a *musztaidok*? /1pont

A keleti iskolákban a musztaidok a tehetséges diákok voltak, akik később tanítók is lehettek.

7. A tisztán teológiai tudományok mellett melyik tudományágakat ápolják a keleti iskolákban? /3pont

A tisztán teológiai tudományok mellett a szónoklat, mértan és csillagászat tudományát ápolják a keleti iskolákban.

8. Az írás elsajátítása után mit tanulnak a keleti iskolák növendékei? /1pont

Az írás elsajátítása után a keleti iskolák növendékei a Korán ama mondatait tanulják, melyek a napi ötszöri imádkozás során szükségszerűek.